

Tisdagen den
11 november 1975

Tisdagen den 11 november

Kl. 16.00

*Om bevarande av
stenvalvsbroar som
kulturminnesmär-
ken*

Förhandlingarna leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollen för den 30 och 31 oktober.

§ 2 Upplästes ett till kammaren inkommet utdrag ur statsministerns protokoll för den 27 oktober 1975, varav framgick att herr Peterson i Nacka förordnats att fr. o. m. den 10 november 1975 vara statsråd.

Herr förste vice talmannen meddelade att herr *Lekberg* fr. o. m. den 11 november inträdde som ersättare för herr Peterson i Nacka under tid denne är statsråd.

§ 3 Om bevarande av stenvalvsbroar som kulturminnesmärken

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Svanströms* (c) den 16 oktober anmälda interpellation, 1975/76:27, och anförde:

Herr talman! Herr Svanström har frågat mig om jag är beredd att medverka till att olika statliga myndigheter åläggs att samverka för bevarande av gamla stenvalvsbroar som kulturminnesmärken.

Riksantikvarieämbetet och dåvarande väg- och vattenbyggnadsstyrelsen undersökte i början av 1960-talet vilka broar som kunde anses kulturhistoriskt intressanta. Undersökningen resulterade i en plan för restaurering av de mest värdefulla av dessa broar.

Planen omfattar ett trettiotal broar i hela landet. Dessa avsågs iständsättas successivt inom ramen för tillgängliga medel. Vägverket, som överände planen till sina regionala vägförvaltningar för åtgärd, angav därvid att överenskommelse borde träffas med lämplig huvudman, exempelvis kommunen, till vilken ansvaret för underhållet av broarna kunde överföras efter restaureringen.

Större delen av denna plan har numera genomförts. Kostnaderna har belastat både vägverkets ordinarie anslag och AMS-anslag. I vissa fall har kostnaderna avsevärt kunnat reduceras efter noggrannare studium av de tekniska förutsättningarna för restaureringen. I något fall har mer ingående undersökning visat sådana allvarliga tekniska brister hos en bros grundläggning att en restaurering skulle bli synnerligen vanskelig och dyrbar.

Enligt de upplysningar som jag har inhämtat har samarbetet mellan de berörda statliga myndigheterna, riksantikvarieämbetet, landsantikva-

Tisdagen den
11 november 1975

*Om bevarande av
stenvalvsbroar som
kulturminnesmär-
ken*

rierna, vägverket och AMS och med de berörda kommunerna fungerat väl.

F. n. pågår diskussioner mellan myndigheterna om restaureringsarbetena för de återstående broarna i den plan som jag nyss nämnde. Därvid kommer man även att diskutera eventuella åtgärder för vissa broar utanför den ursprungliga planen. Mot bakgrund av vad jag här har sagt finner jag inte anledning att vidta några särskilda åtgärder i denna fråga.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr kommunikationsministern för svaret på min interpellation.

Anledningen till att jag framställt den är att en av de broar som finns upptagna i den av statsrådet berörda planen – vilken jag efter förmedling av riksdagens upplysningstjänst fått i handen för ca 5 minuter sedan – är belägen i Kalmar län och i min bostads omedelbara grannskap. Jag passerar ganska ofta över Emån på den nya bron i Fliseryd varifrån den gamla av åtta valv bestående bron är ett utomordentligt vackert blickfång. Det är inget tvivel om att sockenborna själva betraktar den här bron som ett kulturminnesmärke av första rang.

I enlighet med vad herr statsrådet anförde, nämligen att åtgärder fortfarande vidtas och att hela planen inte är genomförd, har det kommit till min kännedom att vägförvaltningen i Kalmar län hos Mönsterås kommun har hemställt om medverkan till brons bevarande. Medverkan skulle, enligt den skrivelse av vilken jag har en kopia, bestå i att kommunen skulle erhålla 60 000 kr., som vägverket beräknat var kostnaden för rivning av bron, mot att kommunen övertog det framtida underhållsansvaret. Det är möjligt att sådana villkor betraktas som någon form av gott samarbete. Jag är inte övertygad om att kommunen, den berörda hembygdsföreningen och bygdens människor ser det så. Frågan är om underhållsansvaret skall övertagas efter eller före restaureringen, men eftersom man i det här fallet tydligen hotar med rivning förutsätter jag att det inte varit möjligt att få fram erforderliga medel till restaurering, som av vägverket uppskattas till mellan en halv och en miljon kronor men som av den osakkunniga ortsbefolkningen beräknas till långt blygsammare belopp.

Jag vet mycket väl att vi inte här i riksdagen skall behandla och ha synpunkter på ett enda konkret fall, och jag har därför formulerat min interpellation allmänt. Det kan jag göra därför att jag har fått ett stort antal brev från olika delar av landet där man berör frågan om bevarande av gamla stenbroar. Sannolikt ligger de flesta av de broar som jag har fått uppgift om utanför den nämnda planen, vilket inte hindrar att bevarandet av dem är mycket angeläget för den egna bygdens befolkning.

Vad jag har funderat över – då under förutsättning att kommunikationsministerns svar hade blivit mer positivt – har varit möjligheten att olika statliga myndigheter emellan ta upp hithörande problem. Att man kommit fram till så höga restaureringskostnader beror utan tvivel på

*Om bevarande av
stenvalvsbroar som
kulturminnesmär-
ken*

att man för de gamla broarna vill tillämpa samma ansvarighetsregler och förutsätta samma skadeståndsanspråk som för broar som befinner sig i användning. Det är inte det vi hembygdsvänner begär, utan vi är medvetna om att det i vissa fall kan bli nödvändigt att avstänga trafik, t. o. m. gångtrafik – det är f. n. fallet beträffande Fliserydsbron – under en längre eller kortare tid. Å andra sidan tror jag – jag har ju en viss inblick i skadeståndsfrågor på grund av min position här i riksdagen – att man skulle kunna komma fram till överenskommelser olika statliga och kommunala myndigheter emellan beträffande ansvarstagandet. Jag tror nämligen att det i många fall är det som ger anledning till de helt orimliga restaureringskostnader som man på sina håll har framräknat. I min interpellation har jag framhållit att jag tror att relativt små återställningsåtgärder kan vara tillräckliga, om man inte överdriver bl. a. det vattenrättsliga ansvaret. Jag är helt övertygad om att så sker på sina håll. Möjligheten att den här vägen nå vissa omvärderingar då det gäller återställningskostnaderna var en av anledningarna till att jag tog upp frågan. Jag tror att om arbetet kunde ske t. ex. i hembygdsföreningarnas regi skulle man också kunna ordna en kollektiv ansvarsförsäkring som kunde vara tillfredsställande från den allmänhets synpunkt som vid något tillfälle med eller mot ett förbud passerar sådana här broar.

Jag är helt på det klara med att inte alla broar kan bevaras. Jag förstår att några måste försvinna. Därför är det bra med den plan som på sin tid upprättades, och det gläder mig att statsrådet säger att man vid den vidare hanteringen kommer att överväga och diskutera eventuella åtgärder även för vissa broar utanför den ursprungliga planen.

Vad jag således, herr talman, skulle vilja åstadkomma är ytterligare överläggningar, i första hand centralt mellan riksantikvarieämbetet, statens vägverk och berörda departement, kring möjligheten att få till stånd vissa lindringar i fråga om de allmänna skadeståndsrättsliga krav som kan vara förenade med att bibehålla dessa broar. Jag vill vidare att det skall bli möjligt att överväga inte enbart överförande i kommunernas ägo – vilket säkert är det bästa – utan också ett samarbete mellan kommun och hembygdsrörelse på orten.

Som företrädare för den samlade hembygdsrörelsen i vårt land skulle jag gärna vilja medverka till att införa dessa möjligheter.

Jag vill till sist, herr talman, understryka att det trots allt är min förhoppning att vi skall kunna komma fram till sådana överläggningar och att de kan leda till det resultatet att ännu fler broar än de i planen upptagna – förhoppningsvis alla de som för de enskilda bygderna framstår som kulturminnesmärken av rang – skall kunna bevaras.

Med detta ber jag än en gång att få tacka för svaret.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Herr Svanström har själv sagt vad vi inte skall göra här i kammaren – vi skall inte diskutera enskilda ärenden. Jag kan väl ändå få konstatera att det här är första gången som jag – trots att diskussionerna

Tisdagen den
11 november 1975

*Om bevarande av
stenvalvsbroar som
kulturminnesmär-
ken*

mellan berörda myndigheter har pågått sedan början av 1960-talet – möter exempel på att diskussionerna mellan vägverket och en kommun har kört fast. Jag tycker att det i och för sig är ett gott betyg åt det samarbete som jag talade om i mitt svar och som har pågått och pågår mellan riksantikvarieämbetet, landsantikvarierna, vägverket, AMS och kommunerna.

Det vore märkligt, herr talman, om inte diskussionerna i något fall skulle pågå litet längre än man kunde önska. Det är ändå fråga om ekonomi även här – hur mycket vi än önskar att vi skulle slippa diskutera den i det här sammanhanget. När diskussionerna slutförts i de fall som herr Svanström antytt något om – jag antar att de fortsätter – bör det, vilket resultatet av diskussionerna än blir, finnas hopp om att kunna lösa frågan.

Givetvis kan man, som herr Svanström gör, diskutera vad som i framtiden borde vara den rätta handläggningen av sådana här frågor, vem som borde vara huvudman osv. Utan att föregripa vad som skall hända längre fram vill jag framhålla att de restaureringar som pågår enligt den plan vi diskuterar bör få avslutas i någon form. När de är färdiga kan man med berörda parter som intressenter diskutera vad som skall ske därefter. Det kanske blir en annan fråga på längre sikt. Man kan givetvis, som herr Svanström, ha en viss uppfattning när det gäller frågan huruvida hembygdsföreningar eller andra intressenter skulle bli huvudmän för sådana här broar – och man kan plädera för sin uppfattning. Tänker man litet vidare inser man att det inte är säkert att människor överallt i landet, inte ens i hembygdsföreningarna, är hundra procentigt intresserade av att ta på sig både kostnader för och arbete med dessa broar. Det vet vi ingenting om i dag. Det är ett uppslag som herr Svanström har bland andra.

Vi kan ändå peka på att det hittillsvarande arbetet varit bra – det framgår av mitt svar. Också när det gäller de broar som nu är under diskussion och restaurering bör man förhoppningsvis – med det som skett sedan början av 1960-talet – nå resultat som överensstämmer med vad som hittills uppnåtts. Jag tror därför, som jag sagt, inte att man för dagen behöver vidta någon speciell åtgärd.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Det jag sade om bron över Emån vid Fliseryd får inte uppfattas så att det skulle ha varit speciellt kärt i den kommunen. Visserligen skall vi inte beröra det enskilda fallet, men ändå måste det sägas att det brev från vägförvaltningen som jag talat om kom i september i år. Vederbörande kommun har sedan i vanlig ordning tagit kontakt med riksantikvarieämbetet.

Allt detta är i sin ordning. Det som verkar avskräckande är naturligtvis de stora restaureringskostnaderna. Såvitt jag förstår har inte heller riksantikvarieämbetet någon uppsjö på pengar. Emellertid är kommunen och hembygdsföreningen där nere positivt inställda.

När det gäller förhållandena i hela landet är det väl en rimlig begäran att den plan som finns skall verkställas. Jag anser dock att detta har tagit alldeles för lång tid. Jag vill vidare betrakta herr statsrådets yttrande som ett erkännande av att vi kan ha anledning att träffas och diskutera de framtida möjligheterna till gemensamt uppträdande av statliga myndigheter, kommuner och den frivilliga hembygdsrörelsen.

Jag lade märke till att statsrådet undvek att ta upp de frågor som jag ställde angående möjligheterna att eventuellt komma till rätta med de enligt min uppfattning alltför långtgående säkerhetskrav som vägverket fortfarande ställer på de gamla broarna. Jag inbillar mig att vi får tillfälle att ta upp de resonemangen i något annat sammanhang.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag undvek av naturliga skäl att ta upp den delen av frågan. Ingen av oss kan ju – åtminstone i en diskussion här i kammaren – klara ut vilka av de broar det gäller som fortsättningsvis skall användas och vilka som inte skall användas eller hur tung trafik den ena eller den andra bron skall få belastas med före eller efter en restaurering. Det är helt otänkbart att vi här skulle kunna diskutera någon allmän mall för behandlingen av sådana frågor i hela landet. Det måste ju bli en prövning från fall till fall.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Jag är medveten om att detta inte är platsen för ett sådant resonemang, men jag skulle ha varit mycket tacksam om herr statsrådet ändå hade velat uttala sig någorlunda positivt om tanken att man när det gäller kulturminnesmärken rimligen inte kan behöva ställa samma ansvarighetskrav och inte heller samma fördringar på bärighet osv. som i andra sammanhang. Jag tror, herr talman, att vi får återkomma till det resonemanget i något annat sammanhang, bl. a. i kontakt med berörda myndigheter.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om Bibelns roll i religionsundervisningen

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN erhöll ordet för att besvara herr Westbergs i Ljusdal (fp) den 30 oktober anmälda fråga, 1975/76:71, och anförde:

Herr talman! Herr Westberg i Ljusdal har frågat mig om jag vill redogöra för min uppfattning om Bibelns roll i religionsundervisningen.

Riktlinjer för hur religionsundervisningen skall bedrivas anges i läroplanen, som innehåller dels av regeringen fastställda mål och huvudmoment för undervisningen i de olika ämnena, dels av skolöverstyrelsen givna anvisningar och kommentarer för undervisningens genomförande. Enligt dessa riktlinjer skall den enskilde läraren självständigt utforma

undervisningen.

Målet för religionsundervisningen i grundskolan är enligt läroplanen bl. a. "att orientera eleverna om de bibliska skrifternas huvudsakliga innehåll, om kristen tro och etik och om huvuddragen av kristendomens historia och samfundsformer". Undervisningen skall också omfatta en orientering om övriga religioner och om andra livsuppfattningar och attityder till tillvaron än de religiösa. Den skall vara "vidsynt och objektiv i den meningen, att den meddelar sakliga kunskaper om olika tros- och livsåskådningars innebörd och innehåll utan att auktoritativt söka påverka eleverna att omfatta en viss åskådning".

Det tillkommer inte mig att göra uttalanden om undervisningens inriktning på annat sätt än vad som redan har skett i läroplanen.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag ber att få uttala ett tack till statsrådet Hjelm-Wallén för svaret på min fråga. Jag tycker att statsrådet lämnar ett klart besked. Jag tror också det är mycket viktigt att ett sådant besked lämnas.

Den som tar del av vad som händer inom skolans värld, läser tidningspressen m. m. får lätt den uppfattningen att man inte riktigt har klart för sig vilken roll Bibeln är avsedd att spela i undervisningen i religionskunskap. Därför tror jag det är anledning att gång på gång återkomma till den saken.

I läroplanen står det klart uttryckt att Bibeln "skall ha en central plats vid undervisningen om kristendomen. Det är väsentligt att eleverna blir förtroagna med bibelns religiösa och etiska budskap och får en god kännedom om bibelns innehåll och tankevärld. Denna del av undervisningen bör ge en samlad bild av Jesu person, hans liv, förkunnelse och betydelse för den urkristna församlingen." Jag tror det är angeläget att detta strykes under.

"När det gäller kristendomen", sägs det vidare i läroplanen, "skall bibeltexterna stå i förgrunden. Elevernas upplevelse av dessa texter kan tänkas påverka deras inställning och åskådning. Detta är helt förenligt med kravet på objektivitet."

Det sägs också att Bibeln skall finnas tillgänglig i skolan: "Biblar bör finnas i tillräckligt antal för individuellt bruk ---." Varje elev skall alltså ha tillgång till en bibel i skolan fr. o. m. årskurs 3. Och denna bok skall studeras.

Självklart delar jag statsrådets uppfattning att det inte tillkommer oss som privatpersoner att göra uttalanden om undervisningens inriktning på annat sätt än vad som redan har skett i läroplanen. Men vad jag tror vi har anledning att göra är att se till att läroplanen följs, att man tillämpar vad som sägs i läroplanen och inte lämnar fältet fritt för rent privata tolkningar och rent privat uppläggning av undervisningen. Det gäller ju ändå att följa läroplanen och fullfölja den uppgift som det innebär att undervisa i detta ämne.

§ 5 Om ämnet religionskunskap i grundskolan

Nr 19

Tisdagen den
11 november 1975

*Om ämnet
religionskunskap i
grundskolan*

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN erhöill ordet för att i ett sammanhang besvara dels fröken *Hörléns* (fp) den 15 oktober anmälda interpellation, 1975/76:22, dels herr *Nordstrandhs* (m) den 5 november anmälda fråga, 1975/76:77, och anförde:

Herr talman! Fröken Hörlén har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att läroplanens intentioner beträffande ämnet religionskunskap verkligen skall fullföljas och om jag är beredd att låta inrätta konsulenttjänster på länsnivå i ämnet religionskunskap.

Herr Nordstrandh har frågat mig vilka åtgärder jag kan tänka mig anbefalla för att snabbt förbättra undervisningssituationen i ämnet religionskunskap på grundskolans högstadium.

Jag besvarar interpellationen och frågan i ett sammanhang.

Först ber jag att få erinra om att jag för ett år sedan svarade på en interpellation av likartat innehåll. Jag redogjorde då för resultaten av undersökningar angående religionskunskapens ställning och för de åtgärder skolöverstyrelsen hade vidtagit för att få undervisningen att ligga i linje med vad läroplanen anger.

Utöver vad jag då sade vill jag nu tillägga att de förändringar som i år har ägt rum angående skolöverstyrelsens projekt målbestämning och utvärdering, det s. k. MUT-projektet, har inneburit att projektet har begränsats och inordnats i övrigt läroplansarbete. Inom ramen för det kontinuerliga läroplansarbetet fortsätter arbetet med stoffurval och arbetssätt bl. a. i ämnet religionskunskap under medverkan av både lärare och forskare. Ett av syftena är att så långt som möjligt anpassa undervisningen till elevernas mognadsnivå. En strävan i detta arbete är att försöka ändra undervisningen i syfte att undvika sådana upprepningar av stoff som av många lärare upplevs som onödiga och gör ämnet mindre intressant för eleven. Liknande problem finns inom flera ämnesområden. Jag kommer att behandla denna fråga i samband med ställningstagande till förslagen från utredningen om skolans inre arbete.

De förhållanden beträffande undervisningen i religionskunskap som påtalas av herr Nordstrandh har aktualiserats av Föreningen Lärare i religionskunskap i en skrivelse till skolöverstyrelsen den 30 september 1975. Uppgifterna i denna skrivelse grundas på skolöverstyrelsens skolledarenkät från våren 1974. Genom den uppföljning av olika skolfrågor som överstyrelsen bedriver, bl. a. i form av s. k. skolledarenkäter, erhålles underlag för fortsatta bedömningar av bl. a. behovet av åtgärder för att förbättra undervisningen i religionskunskap på grundskolans högstadium. Tillgängliga uppgifter om lärarsituationen på grundskolans högstadium i ämnet religionskunskap är inte entydiga. Å ena sidan framhålls att ett relativt stort antal lärare utan föreskriven utbildning undervisar i ämnet. Å andra sidan har arbetsmarknadsstyrelsen i sin rapport om situationen på lärarnas arbetsmarknad hösten 1975 framhållit att ett överskott finns av lärare i ämneskombinationer vari ämnet religionskunskap ingår.

Jag vill emellertid i sammanhanget peka på att skolöverstyrelsen i samarbete med universitetskanslersämbetet anordnar fortbildningskurser i religionskunskap i form av 20-poängskurser i syfte att skapa bättre förutsättningar för undervisningen i religionskunskap. Dessa har mötts av stort intresse, och enligt vad jag erfarit planeras en utökning av denna verksamhet.

Situationen när det gäller fortbildningskonsulenter i religionskunskap vid länskolnämnderna är den, att det vid varje nämnd finns någon konsulent som ansvarar för ämnet. Jag vet att skolöverstyrelsen ingående prövar behovet av särskilt fortbildningsstöd i form av konsulenter då överstyrelsen fördelar tillgängliga resurser till fortbildningskonsulenternas verksamhet.

Fröken HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Först ett tack till statsrådet Hjelm-Wallén för svaret på min interpellation.

I sitt svar hänvisade statsrådet till en interpellationsdebatt i samma ämne förra året, då herr Westberg i Ljusdal ställt frågan om statsrådet avsåg att vidtaga några åtgärder i syfte att få undervisningen att ligga i linje med vad läroplanen anger när det gäller ämnet religionskunskap.

Den gången fick herr Westberg svaret att statsrådet visserligen är medveten om att förhållandena beträffande ämnet religionskunskap inte är tillfredsställande men att hon nöjer sig med de åtgärder som SÖ vidtagit. Jag är också medveten om att en del åtgärder vidtagits från SÖ:s sida, men frågan är om de räcker till och om man har erforderliga resurser för att kunna arbeta på ett effektivt sätt. Ett statligt ämbetsverk har visserligen en relativt självständig ställning men kan naturligtvis påverkas i sitt arbete av det stöd som kan ges av berörda statsråd. Det är mot den bakgrunden jag funnit anledning att på nytt ta upp frågan om religionskunskapsämnets ställning i skolan.

Förra året hänvisade fru Hjelm-Wallén till pågående arbete med målbestämning och utvärdering, det s. k. MUT-projektet. I dag har det projektet begränsats och inordnats i övrigt läroplansarbete, dvs. ämnet religionskunskap tillhör inte de i detta avseende prioriterade ämnena. En av SÖ genomförd enkät bland skolledare visar att av s. k. So-ämnena är religionskunskapsämnet sämst tillgodosett när det gäller behöriga lärare. 25 % av undervisningstiden handhas på högstadiet av icke behöriga lärare. För geografiamnet, som kommer därefter, är siffran 12-13 %. På mellanstadiet ger nära hälften av lärarna otillräcklig tid till religionskunskapsämnet inom den samlade raden av Oä-ämnena i förhållande till vad läroplanen föreskriver.

Mot denna bakgrund hade det varit naturligt att ge större resurser för att tillgodose behovet av utvecklingsarbetet i detta ämne än i övriga orienteringsämnena. Jag skulle gärna vilja veta hur fru Hjelm-Wallén ser på den frågan.

I detta sammanhang vill jag också hänvisa till en motion som ut-

bildningsutskottet just i dag har bordlagt med tanke på denna interpellationsdebatt i eftermiddag, där i det här utvecklingssammanhanget också aktualiseras frågor som gäller lärostoff, undervisningsmetodik och läromedel. Det gäller motionen 270 av herr Westberg.

Sedan är det naturligtvis bra att skolöverstyrelsen ingående prövar behovet av särskilt fortbildningsstöd i form av konsulenter, då överstyrelsen fördelar tillgängliga resurser till fortbildningskonsulenternas verksamhet. Så långt jag förstår har dock resultatet för religionskunskapsämnets del inte blivit rättvist. Enligt uppgift har endast fem av alla konsulenter på länsnivå undervisningsbehörighet i ämnet religionskunskap, vilket knappast kan motsvara ämnets andel av undervisningen. Konsulenterna bör ju ha en nyckelposition då det gäller uppföljning på lokal skolnivå av läroplanens intentioner. Genom fortbildning och genom impulser på pedagogdagar och vid besök vid skolor bör de ha möjlighet att hjälpa skolledning och lärare i detta avseende.

Har nu ämnet religionskunskap blivit mindre väl tillgodosett än läroplanen föreskriver, borde enligt mitt förmenande konsulenterna stimuleras till att med kraft söka avhjälpa missförhållandena. Ett sätt vore då att låta inrätta särskilda konsulenttjänster i ämnet religionskunskap. Går inte det, borde det för balansens skull utses fler konsulenter med behörighet i ämnet, och samtliga berörda konsulenter borde givetvis uppmärksammas på problemet och uppmanas att söka bidra till dess avhjälpande.

När det gäller fortbildningen är jag på det klara med att en hel del har gjorts. Samtidigt har jag dock inhämtat att långt ifrån alla som sökt sådan fortbildning kunnat beredas rum, i varje fall när det gäller fortbildning för lärare på högstadiet. Här är också tydligen behov av ökade resurser.

Till sist vill jag fråga hur statsrådet ser på frågorna om

1. ökade resurser till utvecklingsarbetet i ämnet religionskunskap,
2. ökade resurser till fortbildningsarbetet då det gäller lärarna och
3. förstärkning av konsulentverksamheten på länsnivå för religionskunskapsämnet.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det ovanligt snabba svaret på min fråga.

”Tillgängliga uppgifter om lärarsituationen på grundskolans högsta-dium i ämnet religionskunskap är”, säger statsrådet, ”inte entydiga.” Jo då, fru statsråd, situationen är tvärtom ganska entydig. Det förhåller sig så här.

På åtskilliga skolor har ingen i ämnet religionskunskap undervisande lärare ämnesbehörighet, och timmarna i religionskunskap handhas av lärare i övriga So-ämnen eller rent av No-lärare. Orsaken till att det blivit och blir så här kan väl sägas vara tvåfaldig.

För det första finns en strävan – och det är i och för sig ingenting

Tisdagen den
11 november 1975

*Om ämnet
religionskunskap i
grundskolan*

att anmärka på – från skolledningarnas sida att låta den enskilde läraren handha så många lektioner som möjligt, oavsett vilken utbildning och behörighet denne har. Obehöriga lärare får alltså religionskunskapsstim-
marna.

För det andra tolkas lagen om anställningsskydd som tillämplig på So-lärare generellt, oavsett deras skilda behörighet. En So-lärare utan behörighet i religionskunskap får stanna kvar på skolan och bestrida religionskunskapsstim-
marna. Även om det ur undervisningssynpunkt vore motiverat att i stället ha en lärare med behörighet i religionskunskap. Omsorgen om undervisningens kvalitet får här vika för hänsynen till den s. k. anställningstryggheten.

Sammanlagt har det hela lett till att undervisningen i ämnet religionskunskap i stigande grad skötes av icke ämnesbehöriga lärare. I många fall är detta uppenbart till men för ämnet, som eljest enligt tillgängliga uppgifter börjat vinna ökat elevintresse. Man kan, menar jag, varken begära eller förutsätta att lärare utan teoretisk och praktisk utbildning och lärarbehörighet i ämnet skall kunna bestrida undervisningen på samma sätt som i ämnet utbildade lärare.

Samtidigt, fru statsråd, finns det åtskilliga lärare med religionskunskap i sin kombination som går arbetslösa men borde ha fått träda in i religionsundervisning i stället för So-lärare utan erforderlig kompetens för undervisning i ämnet. Det är enligt min mening helt uppenbart att lärare utan ämnesteoretisk behörighet endast bör accepteras i en situation då inga vederbörligt utbildade lärare finns att tillgå.

Det är gott och väl att det, som statsrådet säger, anordnas fortbildningskurser i religionskunskap i form av 20-poängskurser i syfte att skapa bättre förutsättningar för undervisningen i religionskunskap och att denna fortbildningsverksamhet möts med stort intresse av obehöriga lärare. Krav måste emellertid ställas, menar jag, och det kravet är att vidareutbildning i religionskunskap skall vara förutsättning för tjänst, vari undervisning i religionskunskap ingår.

Är statsrådet beredd att anbefalla åtgärder som kan vara nödvändiga för att tillförsäkra ämnet religionskunskap lärare – och huvudlärare – med teoretisk och praktisk kompetens i ämnet, så att undervisningen i religionskunskap endast i undantagsfall och temporärt bestrids av lärare utan vederbörlig utbildning i ämnet? På den frågan har jag, fru statsråd, tyvärr inte fått något svar.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Herr talman! Jag har nu varit här i riksdagen så länge att jag har fått vara med om att behandla flera förslag till nya reformer, bl. a. på skolans område.

Av ämnena i skolans undervisning är det inget som så ofta som kristendomsämnet återkommit i interpellationer, motioner och inte minst i debatten – och intresset är minst lika stort utanför dessa väggar bland de svenska medborgarna. Man kan fråga: Varför så stort intresse just

för detta ämne? Det måste bero på ämnets stora betydelse. Kristendomsämnet är historiskt förankrat, det är förankrat i folksjälen, det är förbundet med vår demokrati och har avgörande betydelse för vår demokratis utveckling. Kristendomen står ju också i centrum för den ideologiska kamp som pågår i världen och också i vårt land.

Vad man säkert kan säga om ämnet är att det alltid kommer att stå i centrum. Det kommer att förorsaka mycken debatt, många motsättningar, mycken vanda, och med den demokratiska sammansättning riksdagen har kommer det att bli svårt att nå fram till enighet.

Det var ett viktigt och allvarligt steg vi tog 1968. Jag tror jag kan säga att enigheten var överraskande stor. Att jag nämner just detta årtal beror dels på att man nu talar om att man skall lägga fram nya förslag, dels på den inställning som jag gav till känna då. Jag motionerade i ärendet och skrev tillsammans med min medmotionär bl. a.:

”Det förefaller klart att denna förändring av ämnets status är förenad med betydande risker. Kristendomsämnet kan därigenom som vi ser det komma i skymundan för andra ämnen, och vidare finns det givetvis risk för att det endast kommer att belysas ur historisk synvinkel. Ett så behandlat kristendomsämne mister något av det mest väsentliga i sitt innehåll.”

Jag drev det också till en reservation, och vi röstade just om detta 1968. De som var med då vet väl hur de röstade.

Jag framhöll i motionen att för att hålla kristendomsämnet levande skulle man utöver läroböckerna ha de olika huvudämnena nedtecknade i en liten bok som man kunde låta eleverna få ta del av, så att de själva kunde läsa vad Bibeln säger om de skilda ämnena.

Och så skall jag be att få citera vad jag sade i debatten 1968, när vi beslutade om att integrera kristendomsämnet med de övriga ämnena:

”Man kan beklaga att namnet ändrats från kristendomskunskap till religionskunskap. Åtminstone på låg- och mellanstadiet hade det säkert varit bl. a. pedagogiskt motiverat att behålla namnet kristendomskunskap, eftersom undervisningen på dessa stadier främst kommer att gälla vår egen religion. Men då det viktigaste inte är namnet på ämnet utan undervisningen, är det vår förhoppning att undervisningen kommer att bedrivas med stor hänsyn till ämnets vikt och dess huvudlärobok, Bibeln.

När kristendomsämnet skall integreras med övriga orienteringsämnen är det viktigt att det inte kommer i skymundan för andra ämnen. Det finns risk för att ämnet endast kommer att belysas ur begränsad historisk synvinkel. Ett så behandlat kristendomsämne mister något av det mest väsentliga i sitt innehåll. Den levande kristna församlingens ständigt förnyade erfarenhet av tron som en förvandlande kraft, dess intentioner i vårt land och i andra länder, inte minst u-länderna, måste komma med i undervisningen.

För att undvika en felaktig undervisning och utveckling torde det vara ofrånkomligt att Bibelns eget budskap mer än hittills kommer till synes i undervisningen. Det måste mer än tidigare få dominera framställning-

en.”

Jag ville nu säga att läroböckernas innehåll, den pedagogiska uppläggningsen, lärarnas utbildning och intresse för ämnet är av stor vikt för att ämnet skall bli intressant och levande för eleverna. Det är viktigt att ämnets innehåll blir så rikt och så levande och så bibeltroget att de många eleverna – inte minst från sådana hem där man tidigt delger dem den bibliska undervisningen – känner sig hemma med ämnet.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Sedan religionsämnet reformerades och vi fick 1969 års läroplan och den integrerade undervisningen har olika uppgifter nått oss.

Först och främst har ämnet fått bättre status bland eleverna än tidigare, och det upplevs som mer intressant och värdefullt. Jag vill framhålla att kyrkomötet, när man där behandlade frågan om särskilda kristna skolor, för sin del noterade följande: ”Religionskunskap är ett av många gymnasieelever högt prioriterat ämne. Tendensen tycks vara liknande på lägre stadier när undervisningen där bedrivs på motsvarande sätt.”

Å andra sidan har en undersökning av skolöverstyrelsen visat att det finns vissa svagheter när det gäller skolornas organisation av ämnet och lärarnas kompetens, såsom har framgått av debatten här tidigare. Det verkar råda enighet om att 1969 års läroplan i huvudsak är bra och att ämnet skall vara integrerat i de andra orienteringsämnena. Det väsentliga i den här debatten är alltså hur undervisningen i ämnet fungerar i praktiken, inte de riktlinjer som givits ut efter den grund vi står på.

Vi som var med om att fatta beslutet 1968 är naturligtvis mycket angelägna om att resultatet av beslutet blir bra, ty blir det inte det riskerar vi andra tendenser i samhället när det gäller skolorna och ämnet religionskunskap, tendenser som vi känner väl igen från olika framstötter här i riksdagen. Därför är det viktigt att undervisningen i ämnet blir bra.

Debatten om kristendomsämnet och religionskunskapens plats i skolan har debatterats ända sedan början på 1900-talet, ibland hårt, intensivt och med hetta. Men jag konstaterar än en gång att det under senare tid blivit lugnare. Det har utkristalliserats en enighet över både politiska och religiösa gränser. Detta finner jag mycket glädjande. Men det är som sagt viktigt att vi står kvar på läroplanens grund och att ämnet utvecklas pedagogiskt riktigt.

Det förbund i vars styrelse jag sitter som ordförande. Broderskapsrörelsen, har under veckohelgen i ett uttalande understrukt dessa synpunkter. Vi säger i det uttalandet bl. a. att det är ”ytterst väsentligt att eleverna utifrån sina egna erfarenheter får bekanta sig med det bibliska stoffet. Därigenom får de möjlighet att uppleva en spännande kontakt med bibelns sprängkraft också i nuet. Erfarenheten visar, att eleverna har stort intresse för livsfrågorna. En religionsundervisning som nära anknyter till dessa upplevs därför som angelägen. Undervisningen bör således i högsta grad anknyta till nutiden.”

Vi har också tagit upp frågan om och påfordrat att skolan skall ställa lokaler till förfogande för elevernas egna religiösa aktiviteter och andakter.

Vi har tagit del av den undersökning som gjorts vid skolöverstyrelsen, och klart är det den som är utgångspunkten för vårt agerande i denna fråga. Sedan undersökningen gjordes på våren 1974 har en del förbättringar åstadkommits, men det är vår uppfattning att mycket ännu återstår att göra.

I vårt uttalande ställde vi sju krav, som jag här skall redovisa och knyta några kommentarer till varje punkt.

Vi sade för det första: "Undervisningen bör ges av behöriga lärare." Det är utomordentligt viktigt att så sker. Skolöverstyrelsens undersökning visar att många lärare har åsidosatt ämnet och tagit andra ämnen i stället därför att de inte har haft tillräckliga kunskaper. Och på högstadiet är det, som fröken Hörnlén sade, 25 % av lärarna som i dag inte har behörighet. Detta är givetvis högst otillfredsställande.

Vi säger för det andra: "Fortbildningen av lärare måste byggas ut." Här kommer såväl fortbildningskonsulenterna som fortbildningskurserna in i bilden. Vi har bara fem konsulenter som sysslar med denna fortbildning. Det borde vara en behörig konsulent i varje län – det är lika viktigt att detta sköts ordentligt såväl i det ena länet som i det andra.

Vi vet att intresset för fortbildning är stort bland lärarna. Förra året var det 250 sökande lärare till en kurs, medan bara 40 kunde beredas plats. Nu är en ny kurs på gång, och det lär ha inkommit 200 ansökningar. Enligt uppgift skall det finnas möjligheter – bl. a. genom s. k. distansundervisning – att bereda alla plats. Jag hoppas att detta är riktigt, för det är nödvändigt att så sker.

Det bör vara elevens intressen som står i förgrunden och inte skolledningens och lärarens intresse av ämneskombinationer och arbete. Det är eleven som skall ha kunskaperna. Därför är det viktigt att man får fram lärare som kan sitt ämne.

För det tredje säger vi: "För att förhindra en upprepning av samma ämnesstoff i flera årskurser bör nya anvisningar utarbetas." Den undersökning som vi hänvisar till visar att stoffet återkommer. Därmed avtar intresset för ämnet. Här är, som fru Hjelm-Wallén sade, ett arbete på gång, och jag hoppas att det leder till ett bra resultat så att vi får en bättre stoffspridning än vi f. n. har.

För det fjärde säger vi: "För att levandegöra kunskapen om religionen är samarbete med trossamfunden nödvändigt." Jag tror, herr talman, att det här finns mycket övrigt att önska. Denna fråga hör samman med hela frågan om folkrörelsernas roll i vårt och i skolans liv. Genom trossamfunden kan eleverna få insikt om religionen i funktion, lära sig förstå dess innersida. Den tidigare nämnda undersökningen visade att eleverna ofta får yttersidan av religionen – det är så också med samhällsundervisningen; man lär in årtal och institutioner. Men innersidan, det levande skeendet, kommer inte fram på samma sätt. Jag tror att en kontakt med trossamfunden skulle kunna förmedla svar på frågor som: Vad är det

som gör att människor tror, vad är det som bär dem genom livet?

Jag tror att det på denna punkt är nödvändigt att SÖ ger bestämda besked. Annars befarar jag att det inte blir mycket bevänt med saken. Det är alltså skolan som skall ta initiativet och inbjuda trossamfunden. Men det är klart att det här också ställs krav på trossamfunden att möta dessa önskemål. Men initiativet skall först och främst ligga hos skolan.

Detta är också en fråga om ekonomisk ersättning. När man anlitar folk skall man givetvis kunna betala dem. Detta gäller inte bara trossamfunden utan det gäller också de människor man vill anlita i samhällsundervisningen.

Vi säger för det femte: "Utrymme bör ges åt den aktuella livsåskådningsdebatten." Också detta är viktigt med tanke på det levande i ämnet. Nu kanske någon invänder att detta framför allt gäller högstadiet, där man är mogen att debattera livsåskådningarna. Men jag tror att även eleverna på mellanstadiet i den allmänna debatten möter frågeställningar som det kan vara viktigt att ta upp. Det levandegör ämnet. Livsåskådningsdebatten rör många saker, men den rör religionerna i eminent grad.

Vi säger för det sjätte: "Skolan bör ge eleverna möjlighet att lära känna och uppleva det rika sång- och musikliv som utvecklas i trossamfunden." Den undersökning som vi har hänvisat till visar att psalmsång och bön har avtagit. Om man ser det från strikt religionsfrihetssynpunkt måste det naturligtvis vara så att eleverna inte skall delta i själva kulten, själva religionsutövandet – det är samfundens sak att ombesörja den. Men bön och psalmsång ingår ju i trossamfundens och livsåskådningarnas verklighet, och därför måste de på något sätt förmedlas.

Vad vi vill ha sagt med detta är att det f. n. förekommer ett rikt sång- och musikliv. Det är viktigt att det som är fräscht och nytt och som kan intressera eleverna kommer med i undervisningen så att de får klart för sig vad som händer i samfundet och i religionens värld.

Vi tar för det sjunde upp skolans uppgift att uppmärksamma invandrarnas religioner. Den frågan har betydelse inte bara för de invandrare som kommer hit – det är viktigt att de får komma med i denna undervisning och känna att också deras religion tas upp på ett objektiva sätt och från deras förutsättningar – utan också för oss andra. Vi har diskuterat tidigare, när vi har velat ha undervisning om andra religioner i ämnet, att det är viktigt för svenskarnas egen omvärldsorientering att få in också de religionerna. Den u-landsarbetare som inte känner till religionen eller religionerna i det land dit han skall resa bör stanna hemma och lära sig det innan han åker ut. Men också när vi hör vad som bl. a. händer i Nordirland och i Mellersta Östern är det viktigt att veta att religionen spelar en stor roll, även om ekonomiska och sociala faktorer också är involverade och säkerligen avgörande. Men det finns en stark ådra av spänningar i religionsuppfattningarna.

Det måste vara skolans uppgift att hjälpa eleven fram till en livsåskådning, grundad naturligtvis på elevens egen erfarenhet och hans eget avgörande. Läroplanen säger så här: Att väcka de ungas intresse inför

de stora och gemensamma grundfrågor som gäller livsåskådning och samhällsuppfattning faller också på skolans lott.

För att det som jag och andra här har talat om skall bli verklighet krävs naturligtvis bra läromedel och kunniga lärare.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Det är riktigt som herr Johansson i Skärstad sade nyss att vi ofta återkommer till detta ämne – inte minst jag gör det. Och det är inte utan orsak. Vi vet alla hur viktigt det är att man har en livsåskådning. Det är i stor utsträckning den som bestämmer livskvalitén och ger mening åt livet och tillvaron.

Det här ämnet är enligt min mening oerhört betydelsefullt. Därför är det så angeläget att det inte förfuskas, att det inte på något sätt manipuleras bort, utan att ämnet får spela sin roll inom skolans värld och fylla den uppgift det har.

Nu vet vi allesammans att det finns anledning till oro på den här punkten. Den undersökning som det refererats till och som det talats så mycket om visar klart och tydligt att ämnet inte får den plats i skolans värld som det har rätt till. I en mycket stor procent av fallen får ämnet mindre tid än det skall ha. Lärarna deklarerar att ämnet är svårt; det är svårt att levandegöra fundamentala livsfrågor och samlevnadsfrågor. Lärarna säger att det beror på att de har bristande ämneskunskaper – det gäller sådana ämnen som psykologi och religionskunskap. Men det beror också på brister i läromedlen. Man pekar också på svårigheten då det gäller metodiken i ämnet. En annan orsak säger man vara att stoffet inom övriga samhällsorienterade ämnen i läromedlen getts ett i förhållande till religionskunskapen alltför stort utrymme. Religionskunskapen trängs alltså undan av övriga orienteringsämnen. Man frågar sig då om det var helt lyckligt att ämnet fördes samman med de övriga orienteringsämnena. Jag är mycket tveksam på den punkten – det var jag från första början när detta fördes på tal, och jag är ännu inte övertygad om att detta var en lycklig lösning. Men jag har sagt tidigare och jag vill upprepa det, att jag är beredd att låta den frågan stå öppen till dess man har utvärderat erfarenheterna av den här lösningen. Herr Svensson i Kungälv ansåg för sin del att det här var ett mycket fint grepp och att det hade gett ett bra resultat. Jag är inte lika säker som han på den punkten. Jag tror att det kan finnas anledning att titta på den saken litet närmare när vi fått mera erfarenheter av vad denna lösning lett till.

Målsättningen för det här ämnet är klart utsagd, och jag behöver inte repetera det – det har statsrådet återkommit till vid flera tillfällen. När det gäller kristendomens ställning i religionskunskapen vet vi allesammans att det väsentliga, det innersta i den delen av ämnet, är att ge en samlad bild av Jesu liv, verksamhet och förkunnelse och av den kristna församlingen och dess förkunnelse av Jesus som den uppståndne Herren. Det är klart att det finns mycket mera – Gamla testamentet – men såvitt

Nr 19

Tisdagen den
11 november 1975

*Om ämnet
religionskunskap i
grundskolan*

jag förstår är det här det innersta, själva kärnan i kristendomens budskap: att vi skall ge eleverna en samlad bild av Jesu liv, verksamhet och förkunnelse – och då är det fråga om hela hans förkunnelse och inte bara spridda delar av den – och av Jesus som den uppståndne Herren.

Självfallet måste undervisningen spänna över flera delfrågor och över skilda fält, men då är det viktigt att man för samman de här olika delarna eller – som jag har uttryckt det i en motion – att man ser detta som delar i en mosaik, vilka tillsammans bildar ett helt och ger en profilerad bild. För att totalbilden skall framträda måste de enskilda bitarna placeras in på rätt ställe och vara relaterade till helheten. Om inte det sker blir resultatet ett virrvarr av mosaikbitar som var och en har sitt värde men som inte tillsammans bildar den klara bild som målsättningen innebar och innebär.

Självfallet måste undervisningen anpassas efter vederbörande åldersstadium. Det är väldigt viktigt att läromedlen utformas med hänsyn till den målsättning det här är fråga om, nämligen att ge en samlad bild.

Det är även klart att överlappningarna som herr Svensson i Kungälv talade om bör undvikas. Man bör se till att man inte gång på gång kommer tillbaka till samma område utan att man försöker undvika sådana här överlappningar.

Det framgår också klart när man tagit del av den här undersökningen att man måste satsa mycket mer på lärarutbildning och lärarfortbildning. Jag återkommer till det jag framhållit många gånger förr, nämligen att lärarna inte fått utbildning för den skola där de har att undervisa. De har inte fått utbildning för att fungera i den helt nya undervisnings-situation som uppkom i skolans värld när man införde religionskunskapsämnet bland övriga orienteringsämnena.

Jag har för min del tagit upp dessa ting i en motion där jag föreslagit att riksdagen skulle begära att ämnet religionskunskap i grundskolan blir föremål för en översyn där man bl. a. ser över lärostoff och undervisningsmetodik. Jag begär även att läromedlen för ämnet religionskunskap i grundskolan skall ses över i vad avser stoffmängd, stoffurval, helhetsbild etc. Lärarutbildningen bör anpassas till den nya undervisningssituationen i grundskolan och till de svårigheter som möter lärarna vid undervisningen i ämnet religionskunskap. Jag har begärt att det skall satsas vida mer på fortbildningsverksamheten för lärare som i grundskolan undervisar i det här ämnet. Jag tror det är viktigt att detta sker, och det skulle vara av stort intresse att få höra hur statsrådet ser på de här frågorna.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Jag har med intresse lyssnat på statsrådets svar och de övriga inläggna i dag.

Jag var med även 1968, och det är förunderligt att vi redan har sju års perspektiv på det beslut som fattades då. Jag hörde till dem som då var mycket tvacksamma till det som kallades en skolreform, särskilt

när det gällde ämnet religionskunskap. Jag var framför allt mycket tveksam inför namnet religionskunskap. Det gamla kristendomsämnet borde ha fått vara kvar. Religionen hade kunnat komma in i samband med att man läste om de folk som har de olika religionerna, medan det som är Sveriges religion – kristendomen – varit förtjänt av att få en särskild plats i undervisningen. Det var min åsikt då.

I dag tycker jag att en viss belåtenhet har uttryckts t. o. m. här i debatten inför det som skett och samtidigt har en oro kommit tillbaka. T. o. m. herr Svensson i Kungälv, som inledde sitt anförande i ett tonläge som uttryckte tacksamhet inför det som skett, framförde under sju punkter förslag till åtgärder som verkligen ger mig och många andra anledning till oro. Han efterlyste saker och ting som jag också efterlyser, men om man måste kräva allt det som räknades upp i de sju punkterna, måste det vara ganska illa ställt.

Det sades här att Bibeln skulle ha en central plats i undervisningen, och jag menar att läroplanen fortfarande säger det. Hur är det då möjligt att det ser ut som det gör i dag? Jag har nu överblick över ett trettiotal år av arbete med kristen verksamhet och i viss mån även undervisning av unga, och min erfarenhet är att om man jämför dagens situation med hur det var vid 1940-talets mitt då jag först började vara med, eller tio år tidigare när jag själv gick i skolan, finner man att kunskaperna just i fråga om Bibeln är oerhört försämrade. Det råder en skrämmande okunnighet bland de unga. Man hittar inte i Bibeln, man är obekant med den, trots att den skall finnas i lärosalarna. Lärare som undervisar blivande präster har upptäckt att t. o. m. så avancerade studenter inte vet om Uppenbarelseboken står i Gamla eller Nya testamentet. Detta är naturligtvis ovanligt, men det kunde över huvud taget inte tänkas för 50 år sedan.

Sedan gäller det psalm och sång. När man hör ungdomar sjunga i dag och minns hur psalmsången var på 1930-talet möter man en skrämmande kontrast. Finns det bättre exempel är det fråga om ungdomar som varit föremål för särskild undervisning i församling och kyrka. Jag menar att vi nog var litet för aningslösa 1968, då vi tog den nuvarande läroplanen.

Jag har här i riksdagen gång på gång motionerat om alternativ när det gäller skolan och mött gensägelse. Min första önskan är inte ett skolalternativ. Jag medger att det vore bättre att ha en enda integrerad skola, men jag anser att just kristendomsämnet, den kristna etiken och den kristna fostran är så väsentliga ting att om föräldrarna upplever det så att skolan av olika anledningar inte klarar detta, bör de – om de vill – få ordna skolor på eget initiativ och få samma bidrag och samma stöd till dessa skolor som samhället ger till andra skolor; de betalar ju samma skatt till samhället. Det stämmer med de mänskliga rättigheterna. Motionerna har avslagits.

Som herr Svensson i Kungälv har sagt, kunde inte ens kyrkomötet, när man där resonerade om dessa frågor, uttala att det var önskvärt

med alternativa skolor. Man kan därmed inte längre motionera om det i riksdagen, och det är beklagligt enligt min mening. Om det är sant att man därmed uttrycker att dagens skola ger allt som kan ges, måste man ha blivit blind.

Det har sagts här i flera sammanhang att ungdomar prioriterar livs-
åskådningsfrågor, kristna frågor och t. o. m. Bibeln. Jag tror att det är
riktigt att det finns ett intresse och en längtan bland dagens ungdom
men att det på något sätt har blivit så att man ändå inte kommer in
i Bibelns och den kristna livsåskådningens värld och sfär. Därför är det
angeläget att vi får ett bättre resultat, att det blir bra, som någon av
talarna här uttryckte det. Jag vill gärna understryka det. Man måste hjälpa
de unga fram till en livsåskådning. Det har ett par talare sagt här och
jag håller med om det.

Men när det nu har blivit som det är, måste det vara fel någonstans.
Är det fel på läroplanen, läromedlen, lärarna? Nej, det vill jag inte direkt
säga. Möjligen skall läroplanen ifrågasättas först. Det har inte gått att
integrera kristendomsämnet med de andra ämnena och föra ut Bibelns
och kristendomens budskap. Det sades av någon att vissa lärare känner
olust inför kristendomsämnet, inte klarar det och därför tar något annat
i stället. Om det är sant är det oerhört beklagligt. Man kan också fundera
över om tiden för ämnet är tillräcklig.

Jag vill med detta inlägg uttrycka min oro och min förhoppning om
en förbättring. Jag vill inte vara negativ bara för att vara negativ och
hoppas verkligen att statsrådet och alla andra som har med saken att
göra skall kunna finna hur man rättar till det som är fel. Det finns också
de som har den avancerade uppfattningen att det som sker i dag är re-
sultatet av en styrning, av att man ville ha det just så här, att det är
några som har lyckats med tanken att man skulle avkristna skolorna
och därmed folket.

I tidningen Dagen fanns den 18 oktober en artikel som jag inte läst
men som återges till en del i det senaste numret av tidningen Kyrka
och Folk, som utkom den 6 november. Under rubriken Kristna alldeles
för aningslösa skriver man:

”De kristna i vårt land är alldeles för aningslösa. Medan socialde-
mokraterna – på demokratisk väg – har trängt undan kristendomen ur
skolan, har kyrkor och samfund hållit på med sina interna frågor. Men
än är det inte för sent att ändra på utvecklingen.”

Det är alltså en sammanfattning i tidningen Kyrka och Folk av en
artikel, skriven av en lektor vid namn Carl-Eber Olivestam i tidningen
Dagen. Jag ställer mig inte utan vidare bakom det här påståendet, men
jag vet att många i landet ser det hela så. Det är värt att grunna över
det som utvecklas i artikeln och som lyder så här:

”Vi är på väg mot en skola som är medvetet styrd i en bestämd riktning.
De första ansatserna till denna utveckling dök upp på 40-talet. Då började
bl. a. de unga SSU:arna Alva Myrdal och Stellan Arvidson göra sig gäl-
lande i skolpolitiken. Deras mål var att demokratisera skolan, vilket bl. a.

innebar att kristendomen skulle trängas tillbaka, morgonbönerna slopas etc.”

Jag vet inte om det här är riktigt – utom så långt att jag hade tillfälle att lära känna och värdera Stellan Arvidson under den tid han var i riksdagen. Han sade ofta rättframt och ärligt vad han tänkte, och jag har artiklar i min ägo där han klart och tydligt utvecklar just att han anser kristendomen vara farlig och vill ha bort den samt att morgonbönerna skulle slopas. Det har också skett. Men vem vågar påstå att det har varit någon förbättring?

Vi har haft debatter under årens lopp, bl. a. Mårten Werner och jag, om vissa läromedel, t. ex. i undervisningen i Radio och TV. Där har vi påvisat att det funnits läromedel som varit klart olämpliga och missvisande när det gäller kristendom. Jag vågar inte påstå att det har skett med avsikt, men det har förekommit sådant som gett en felaktig bild av kristendomen och det kan vara en av orsakerna till att de unga inte fått det intresse för och den glädje i Bibeln och i kristen mission som är önskvärda.

Vi befinner oss i dag mitt i en vecka då de kristna samfundet i vårt land talar om u-länderna och deras problem. Jag vill gärna avsluta detta inlägg med att påminna om den oerhörda drivkraft som just kristendomen, just bibelkunskapen har varit när det gällt vårt folks insatser för att hjälpa människorna ute i världen, de verkligt nödställda. Om vi i framtiden skall bedriva hjälpverksamhet och ha samma levande intresse för den som nu är det viktigt att Bibeln kommer till tals, att kristendomen verkligen får göra sig gällande i våra skolor.

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Det är verkligen sant att ämnet religionskunskap ofta är omdiskuterat. Herr Johansson i Skärstad har ett svar att ge på frågan varför så sker. Jag är säker på att det svaret inte omfattas av alla i vårt land. För egen del tror jag att religionskunskapen är så omdiskuterad därför att det är med mycket skilda utgångspunkter vi närmar oss det ämnet.

I skolöverstyrelsens kompletterande anvisningar till läroplanen uttalas det att alla skall med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolans religionsundervisning. Man skall vara förvissad om att ingen, varken direkt eller indirekt, blir utsatt för påverkan till förmån för någon viss tro eller uppfattning.

Det här är tankegångar som riksdagen en gång var något så när enig om. Därför förvånar mig de tongångar som jag hört här i dag och som jag verkligen skulle vilja – i flera fall – beteckna som mörksens tongångar. Det förvånar mig att så många riksdagsledamöter ännu i dag inte har accepterat religionskunskapsämnets innehåll och arbetsmetoder, inte har accepterat att det skall vara ett objektvt undervisande i det ämnet.

Ämnet skall helt visst innehålla också annat än det som herr Westberg i Ljusdal talade om. Där skall finnas plats för etiska samtal utan någon

Nr 19

Tisdagen den
11 november 1975

*Om ämnet
religionskunskap i
grundskolan*

Tisdagen den
11 november 1975

*Om ämnet
religionskunskap i
grundskolan*

religiös grund och även för andra religioner än kristendomen. Vi lever ju i ett pluralistiskt samhälle med skilda åsikter om bl. a. religionskunskapen. Det är givet att vi då ofta måste diskutera känsliga frågor av typ religionskunskapsämnet. Det måste ständigt vara föremål för debatt och kritik. Denna debatt är inte bara naturlig utan också nödvändig. Vi måste ständigt granska ämnet, och den granskningen har sin betydelse för våra möjligheter att garantera att undervisningen inte ger en sned eller felaktig belysning av olika uppfattningar. Men jag tycker att många i dag har talat om ämnet enligt en synnerligen enkelriktad uppfattning. Detta ämne skall innehålla mycket mera än det som här kom fram.

Jag noterar i det här sammanhanget gärna kyrkomötets nyanserade uttalande om religionskunskapsämnets ställning, som gjordes i dess betänkande över kristendomsundervisningen m. m. Jag ber att få citera ur andra tillfälliga utskottets betänkande 1975:18:

”Det svenska samhället är sekulariserat. Med detta som bakgrund har kristendomsundervisningen i den svenska skolan enligt utskottets mening fått en uppläggning som är från kristen synpunkt riktig och värdefull: samhällets undervisning om kristen tro och etik har en framskjuten plats samtidigt som kyrkan och samfundet på eget initiativ kan komplettera denna undervisning.”

Jag vill också gärna notera den genomgång som gjorts under en hel vecka i radions morgonandakter av folkpartisten Bertil Hansson. Han har på ett mycket pedagogiskt sätt gått igenom vad religionskunskapsämnet egentligen innehåller och belyst det på ett mycket positivt sätt.

På samma sätt präglas Broderskapsrörelsens nyligen gjorda uttalande om religionskunskapsämnet av måttfullhet. Man ställer där krav, som jag i stor utsträckning kan instämma i. Allt detta skiljer sig avsevärt från tongångar från vissa talare här i dag.

Jag skall nu försöka att besvara de direkta frågor som fröken Hörlnén återigen ställde. De undersökningar som gjorts om religionskunskapsämnets ställning har ändock framför allt bekräftat att ämnet i ökad utsträckning har funnit sin roll bland de andra samhällsorienterande ämnen. Lärarna visar en klart ökad benägenhet att integrera religionskunskapen med övriga ämnen, och majoriteten av lärarna är positiv till ämnets nya ställning.

Däremot säger också en stor del av lärarna att det är svårt att levandegöra s. k. fundamentala livsfrågor och samlevnadsfrågor. Detta beror framför allt på bristande ämneskunskaper men även på brister i läromedlen. Dessa svårigheter berör bl. a. bibelundervisningen, eftersom de bibliska texterna bör levandegöras främst genom anknytning till de frågor nutidsmänniskan ställer sig. Dessa mycket intressanta undersökningar visar att både lärare och elever upplever detta som svårt.

Vidare visar de att orienteringsämnen på mellanstadiet är alltför trängda av det övriga stoffet. Det gäller inte bara religionskunskapen utan hela So-sektorn. Det var också därför som jag nämnde att vi kommer att ta upp denna fråga i SIA-propositionen. Men det kan noteras att

problemen när det gäller att utnyttja den tillgängliga tiden inte fanns på lågstadiet och högstadiet.

Skolöverstyrelsen är medveten om svårigheterna inom religionskunskapsämnet. Men där säger man också att eftersom det rör sig om innehåll och arbetsätt i ett ämne, sker förändringar ute på fältet relativt långsamt.

Nu har man hjälp av ett forskningsprojekt som jag redan förra året nämnde i ett interpellationsvar, nämligen Undervisningsmetodik i religionskunskap, vid lärarhögskolan i Stockholm. Inom det projektet har man utarbetat ett material som utgivits och som enligt SÖ:s bedömning redan har givit impulser till förnyelse av arbetsättet inom religionskunskapen. Ytterligare sådana förändringar är sannolikt att vänta när materialet fått användas ytterligare.

Jag tror att det här materialet från forskningsprojektet också är viktigt på det sättet att det kan leda till successiva förändringar i läromedlen. Det är emellertid en process som av nödvändighet tar tid. Men när det sker kommer det att betyda mycket, eftersom läromedlen i allmänhet har en så starkt styrande effekt vad beträffar undervisningens uppläggning.

Inte heller på fortbildningsområdet har skolöverstyrelsen varit avvakande, utan man har utgivit fortbildningsmaterial som kommit till stor användning. Jag nämnde att skolöverstyrelsen tillsammans med den teologiska fakulteten i Uppsala anordnar 20-poängskurser i religionskunskap för de lärare som har ringa utbildning i ämnet men ändå undervisar i det. Jag nämnde också att dessa kurser kommer att fortsätta. Förhoppningsvis kan de också utökas.

Vad beträffar resurstilldelningen för utvecklingsarbetet är det icke vi från departementet som styr exakt hur resurserna skall fördelas, utan det ankommer på skolöverstyrelsen att sköta den fördelningsuppgiften.

Beträffande fortbildningskonsulenterna finns det hos varje länsskolnämnd någon konsulent som ansvarar för ämnet religionskunskap. Det har inte alltid varit så, att någon som är behörig i religionskunskap har svarat för ämnet, men enligt vad SÖ kunnat konstatera har det under senare år ändå skett en ökning av antalet konsulenter med behörighet i religionskunskap. SÖ har vidare den uppfattningen att övriga konsulenter visar ett ökande intresse och en ökad förmåga vad gäller religionskunskapens situation och metodiken i ämnet. SÖ försöker göra länsskolnämnderna uppmärksamma på denna situation.

Till sist vill jag lämna några svar till herr Nordstrandh. Han känner väl såsom skolman till att det många gånger är ett väldigt pusslande inom varje skola när man skall inrätta tjänster med lämpliga kombinationer och sedan dela upp tjänsteunderlaget på den berörda personalen. Det uppstår då och då svårigheter i vissa ämnen, t. ex. svårigheter att fylla en behörig lärares hela ämneskombination. Vid andra tillfällen kan det finnas behov av fyllnadstjänstgöring för lärare med behörighet i andra ämnen. Dessa svårigheter finns ju ständigt, och det är ingenting speciellt för religionskunskapsämnet, även om man just nu har påvisat att re-

Tisdagen den
11 november 1975

*Om ämnet
religionskunskap i
grundskolan*

ligionskunskapsämnet är särskilt hårt drabbat. Jag vet inte om man har gjort en jämförelse med andra ämnen. Jag tror att vi måste ha hela situationen klar för oss innan vi kan säga att ämnet är särskilt hårt drabbat.

Som jag redan har nämnt finns fortbildningen där. Den kommer att fortsätta, så i den delen har herr Nordstrandh fått svar. I övrigt vill jag bara konstatera att skrivelsen från Föreningen Lärare i religionskunskap, som ju upptar samma frågor som dem herr Nordstrandh nämnde, har inkommit till skolöverstyrelsen och att den kommer att behandlas av verket i vederbörlig ordning.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Herr Westberg i Ljusdal och herr Nilsson i Agnäs menade att jag nog var litet för säker på att de nyheter på detta område som genomfördes 1968 var bra och att jag menade att det blivit ett relativt bra resultat.

Jag tror man bör vara på det klara med att det har skett en förbättring i fråga om religionskunskapsämnet. Vi vet av de undersökningar om kristendomsämnet som gjordes på 1960-talet att det låg i botten i popularitet bland eleverna. Därvidlag har det blivit bättre, och där det finns goda och kompetenta lärare som kan väcka intresse för ämnet kan det ligga i topp bland ämnena. Det är på den punkten som vi i Broderskapsrörelsen är rädda för att någonting går gale. Det måste finnas kunskap hos lärarna, och de måste kunna väcka intresse genom att ta fram de värden som finns i det. Det betyder emellertid inte att man måste gå tillbaka till den gamla ordningen, utan det betyder att man måste förbättra vad man har och bygga vidare.

Bertil Hansson, ordförande i Kristna lärarförbundet, är också, såsom fru Lena Hjelm-Wallén sade, en framträdande folkpartist. Jag konstaterar att såväl han som Linnea Hörlén och jag och statsrådet är överens om att vi bör ha kvar den grund som vi lade år 1968 och att vi bör bygga vidare på den för att göra kristendomsundervisningen bättre.

Sedan vill jag, herr talman, för ordningens skull säga att vi bör ha klart för oss att vi lever i ett samhälle som är pluralistiskt, att vi i detta samhälle har religionsfrihet och att vi måste bygga upp undervisningen från dessa utgångspunkter. Då faller det av sig självt att den objektiva kunskapsmeddelelsen blir väsentlig. Men denna objektivitet skall naturligtvis inte betyda att ämnet blir ointressant, utan man bör ur denna objektivitet också kunna skapa fram det levande och intressanta som finns i ämnet.

Fröken HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Också jag konstaterar med glädje att statsrådet hade lyssnat till Bertil Hanssons morgonandakter, som ju var ganska aktuella när vi talar just om religionsundervisningen i skolan.

Jag tycker mig också av det som statsrådet här har sagt kunna dra slutsatsen att hon är positivt inställd till ett fortsatt utvecklingsarbete

när det gäller att bereda ökade möjligheter på skolans område att ge religionskunskapsämnet dess berättigade ställning i undervisningen. Vidare noterade jag det som sades om att man när det gäller fortbildningsarbetet kunde hysa förhoppningar om en ökning av utbudet av 20-poängskurser. Detta anser jag också mycket angeläget, och kan vi få ett löfte på den punkten, skulle jag vara mycket tacksam.

När det gäller konsulentverksamheten sade statsrådet att det på senare år skett en ökning på länsnivå av antalet konsulenter med behörighet i ämnet religionskunskap och att det skulle innebära en ökande förmåga att tillgodose det här ämnets behov på lokal skolnivå. Om det är möjligt att behoven tillgodoses den vägen, måste man tacksamt notera detta. Men i dag är situationen när det gäller konsulentverksamheten inte tillfredsställande.

Jag skulle dessutom vilja höra om inte statsrådet kan tänka sig att ge en direkt anvisning eller någonting sådant till de här konsulenterna att särskilt uppmärksamma ämnet religionskunskap under sina besök vid skolorna, så att de stimuleras att hjälpa skolorna med balanseringen av det här ämnet i relation till övriga orienteringsämnena. Skulle jag kunna få ytterligare belysning även på den sista punkten, vore jag tacksam.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Herr talman! Statsrådets sätt att föra debatten ger stora möjligheter till en dialog på det här området, och jag skulle vilja säga att kristendomsämnet i och för sig är ett sådant ämne att det alltid måste påverka den som lyssnar. Skall vi ha det kvar i skolan, måste vi ta den risken att det kommer att påverka eleverna som lyssnar.

Det som Evert Svensson meddelade oss från Broderskapsrörelsen har ofta aktualiserats här i riksdagen, men dessa yrkanden har inte fått något bifall av riksdagens majoritet. Det ger dock hopp för framtiden att det kan bli majoritet för dessa punkter allteftersom de kommer upp.

Evert Svensson säger att ämnet genom den här omläggningen har blivit mer intressant. Varför det har blivit så måste vi nog diskutera. Jag tror att en av orsakerna – kanske den avgörande – är den väckelse som gått över vårt land de senaste åren. Det har visat sig att ungdomarnas intresse för religionskunskap ökat. Det har vi märkt i våra kyrkor och även upplevt i våra skolor. Det beror på att ungdomarna känner sig villrådiga på grund av den utveckling vi har i vårt land. Man har tagit ifrån ungdomen det som förr var vägledande. Släcker man de stjärnor som genom sekler väglett vårt folk och inte tänder några andra i stället, då blir människorna villrådiga, inte minst ungdomen, och då kommer de att söka ivrigare än förr efter svar och vägledning.

När vår ungdom nu befinner sig i ett sådant tillstånd, är det angeläget att också skolan är villig att gå med och möta denna utveckling och detta behov på ett positivt sätt. Då är det viktigt att vi får väl utbildade lärare och goda läromedel och, såsom Evert Svensson framförde, ger trossamfundnen möjligheter att komma till skolan.

Tisdagen den
11 november 1975

*Om ämnet
religionskunskap i
grundskolan*

När det gäller den ekonomiska sidan tror jag att skolan skall ersätta dem som medverkar, men vi vet att det inom trossamfundet finns många som är beredda till frivilliga insatser, att göra något utan betalning. De ungdomar som frivilligt ställer upp med sång, musik och vittnesbörd för att visa vad som finns inom trossamfundet skall inte behöva avstå därför att man utgår ifrån att det skall ersättas om de skall medverka.

Vad jag saknade i Evert Svenssons anförande var en punkt om skolans fostrande uppgift. Jag såg i utskottsutlåtandet från 1968 att utskottet sade:

”Enligt utskottets mening är de i läroplanerna angivna riktlinjerna väl avvägda och ägnade att ligga till grund för den etiska fostran skolan skall ge.”

Jag tror att det är mycket viktigt att eleverna får etisk fostran och etisk vägledning. Vi måste i vårt samhälle ge ungdomarna spelregler för den mänskliga samlevnaden, och de finns på ett utmärkt sätt angivna i den bibelundervisning som vi har att ge: Du skall inte stjäla, du skall inte mörda osv. Om vårt samhälle skall fungera och om vi skall kunna leva tillsammans, måste vi tidigt delge ungdomarna spelregler som skall vara gemensamma för oss alla.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Fru statsrådet sade att enligt läroplanen skall alla med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolorna, och det ansluter jag mig till – det är riktigt, och vi måste säga så. Ingen påverkan som är emot föräldrarnas önskan skall få ske – det anser jag också.

Men det finns ändå människor i vårt land som inte skickar barnen till skolorna i dag. Vi har nyligen vid besök i Skåne sett en nybyggd skola som finansieras av människor som ger pengar frivilligt. Man är alltså tveksam, och framför allt när det gäller den sorts fostran som herr Johansson i Skärstad tog upp.

Fru statsrådet sade också att undervisningen skall vara objektiv, och det menar också jag. Man skall säga: Vad är islam? – så att alla vet vad islam är för någonting. Vad är hinduism? – och alla skall veta det, om möjligt. Men man skall också säga: Vad är kristendom? Då bör ju kristendomen komma till tals. Det vill också läroplanen, men tyvärr har det inte i praktiken lyckats.

Utan att nämna namn talade fru statsrådet om några som talade liksom i mörksens tongångar och gav frågorna en belysning som var sned på något sätt. Så refererade hon kyrkomötet, som var mycket belåtet med ställningen, om man får tro referatet. Jag blev mycket förvånad över vad som stod i detta referat. Jag tror att det är riktigt, men då menar jag också att man har bortsett från en mängd saker som är oroande och som har kommit fram här i debatten i dag. När fru statsrådet alltså tror så helt på skolan, citerar hon dock skolöverstyrelsen som talar om svårigheter.

Nu menar inte jag att svårigheterna någonsin skall försvinna helt, men

*Om ämnet
religionskunskap i
grundskolan*

jag tror att de är mycket större än vi egentligen har tänkt på. Det vore ju väl om jag bara vore en särling, en av de få som inte såg det goda resultatet av den nuvarande ordningen, som inte såg kejsarens nya kläder. Vi har väl ändå misslyckats, tycker jag, vi som är den vuxna och mogna generationen i dag, att ge ungdomarna den hjälp som de så väl behöver i en svår tid – med den livssyn och livsåskådning som de skulle behöva.

Herr Svensson i Kungälv talade mycket måttfullt här i dag, och jag vill gärna notera det. Men när han säger att 1960-talets undersökningar visar att intresset låg på botten, så måste jag sätta ett frågetecken. Var det verkligen så? Och är läget i så fall bättre i dag? Var inte 1960-talet en felaktig utgångspunkt? 20 år tidigare var intresset större för kristendomen än i dag.

Enligt herr Svensson i Kungälv skulle alltså lärarna vara avgörande, och det kanske är så. Men jag är inte helt beredd att kategoriskt påstå att resultatet bara beror på att lärarna är skickliga att entusiasmera eleverna. Läromedlen och utrymmet för ämnet måste också beaktas i tillräcklig grad.

Jag tyckte att herr Svenssons i Kungälv sista ord i repliken var värdefulla, och jag vill gärna notera dem.

Sedan vill jag säga till fru statsrådet att jag har förtroende för henne och hoppas att hon skall lyckas lösa de problem som uppkommer. Inte minst tyckte jag att hennes användning av den gamla formen "mörksens" som ju är klangfull och fin, ingav vissa förhoppningar för mig som är gammaldags och moderat.

Herr **NORDSTRANDH** (m):

Herr talman! Jag räknar mig inte på något sätt till dessa mörksens män som fru statsrådet varnar för. Jag tillhör inte heller dem som i onödan klankar på läroplanen och på den nya uppläggningsen av religionsundervisningen i grundskolan. Men det är väl därför jag är så angelägen om att de lärare som undervisar i ämnet religionskunskap också har den förmåga och de kunskaper som är nödvändiga för att läroplanens intentioner i fråga om undervisningen skall uppfyllas.

Nu vill jag säga till statsrådet, att visst är jag medveten om att det där med ämneskombinationer är ett pusselspel och att man måste ta en viss hänsyn till anställningstryggheten för de lärare som en gång har kommit in i skolan. Men det är ändå otvivelaktigt så att undervisningen i religionsämnet i speciellt hög grad träffats och alltså fått offra en hel del just med hänsyn till anställningstryggheten och det där pusselspelet och tendensen att vilja lägga undervisningen i flera ämnen på en och samma lärare. Det kan ur elevvårdssynpunkt vara ganska bra, men det har alltså pressat religionsämnet. Jag har ingen absolut statistik på det, men tillgängliga uppgifter tyder på att det förhåller sig på det här sättet.

Mot denna bakgrund tycker jag att det skulle ha varit välbetänkt av statsrådet att här ge ifrån sig någon viljeyttring om den sak som jag har dragit upp och inte bara säga att skrivelsen har inkommit till skol-

Tisdagen den
11 november 1975

*Om ämnet
religionskunskap i
grundskolan*

överstyrelsen och där behandlas i vederbörlig ordning. Självfallet vet jag att skrivelsen har inkommit och självfallet skall den behandlas i vederbörlig ordning. Det var inte mycket till viljeytring, fru statsråd – den viljeytringen kunde jag avge själv, med den effekt det kan ha. Men jag tycker att statsrådet borde kunna instämma i det som jag har sagt här, att det är nödvändigt att med de medel som kan vara möjliga att anlita verkligen tillförsäkra ämnet religionskunskap lärare – och även huvudlärare, som jag sade – med teoretisk och praktisk kompetens i ämnet så att undervisningen verkligen kan bli sådan som den bör vara för att uppfylla intentionerna i läroplanen.

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag menar att det är väsentligt att all undervisning i skolan blir så levande och engagerad som möjligt. Det gäller självfallet också ämnet religionskunskap, och därför är det ingenting som hindrar att lärarna i ämnet är engagerade och att undervisningen också ibland, när tillfälle till detta ges, sker i samspel med företrädare för kyrkor och trossamfund. Men undervisningen får ändå inte, med hänsyn till både den enskilde elevens integritet och kravet på respekt för olika uppfattningar, söka påverka elevens ställningstagande i livsåskådningsfrågor. Däremot kan det ju tänkas att eleven faktiskt påverkas genom bekantskapen med de bibliska skrifterna, olika prov på kristen förkunnelse eller den argumentation för och emot religiös övertygelse som också ingår i undervisningen i skolan. Så fungerar ju i princip undervisningen i alla ämnen med anknytning till livsåskådningsfrågor. Men undervisningen får inte vara inriktad på att befrämja en speciell livsåskådning.

Att den här principiella inriktningen accepteras är en absolut förutsättning för att en samlad undervisning i de här frågorna skall komma till stånd. Jag är medveten om att många troende kan känna det hårt att inte få den egna uppfattningen framställd som den enda saliggörande utan som en bland många – lika väl som det för många icke troende kan synas som om ett alltför blygsamt utrymme gavs åt sådant som inte är av direkt religiös karaktär.

Det är i en anda av samförstånd som undervisningen i religionskunskap måste meddelas. Därför tycker jag att denna debatt blir väldigt sned, om man bara talar om en del, nämligen kristendomen, och dess del i religionskunskapsämnet. I den mycket intressanta studien om situationen för religionskunskapsämnet i grundskolan kan man läsa hur undervisningstiden på mellanstadiet fördelar sig på olika moment. Flertalet lärare där använder 45 % av undervisningstiden till kristendomens historia, 20 % av tiden till övriga religioner, 20 % till samlevnadsfrågor och ca 15 % till s. k. fundamentala livsfrågor. Mot den bakgrunden blir denna debatt mycket konstig, eftersom man här så ihärdigt sysslat med endast *en* del i detta stora ämneskomplex.

Fröken Hörnlén ville att jag skulle uttala mig om fortbildningskonsulenternas verksamhet, men jag tror inte jag behöver sätta upp några

pekpinnar för dem. De är säkert i sitt arbete medvetna om de undersökningsresultat som har publicerats och diskuterats, och ute på fältet gör de säkerligen vad de kan för att avhjälpa de problem som undersökningsresultaten visar på.

Slutligen vill jag säga till herr Nordstrandh att det naturligtvis är svårt både för skolöverstyrelsen och för mig att svara på frågor i anledning av en skrivelse som just har kommit in till skolöverstyrelsen och som ännu inte har behandlats.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Jag brukar göra en jämförelse mellan undervisningen i samhällskunskap och undervisningen i religionsämnet. Jag menar nämligen att det i båda fallen rör sig om ett ämne med starka värderingar inbyggda och därför är det speciellt känsligt att undervisa i dessa båda ämnen. Eleverna kommer från hem med helt olika värderingar. Det ligger nära till hands att läraren sätter sin prägel på undervisningen i en bestämd riktning som går emot hemmens grunduppfattning. Han skall samtidigt vara objektiv och engagerad. Det är vad vi fordrar av läraren i båda dessa ämnen. Men jag skulle uppleva det som mycket besvärande om undervisning i samhällskunskap ledde fram till att eleverna blev ointresserade av samhällsfrågor och av politiskt, för att inte säga partipolitiskt, arbete. Samma sak gäller för ämnet religionskunskap. Det måste leda fram till ett intresse för saken. Som jag citerade i mitt första inlägg sägs det i läroplanen att undervisningen skall väcka de ungas intresse för de stora och gemensamma grundfrågor som har med livsåskådning och samhällsuppfattning att göra. Och att väcka det intresset faller på skolans lott. Detta gäller också för ämnet religionskunskap.

Sedan vill jag här också ge uttryck för med vilket allvar vi i Broderskapsrörelsen ser på hela denna fråga. Vi är rädda om religionskunskapsämnet, och vi är även rädda för att utvecklingen går snett. Jag vill inte ha tillbaka de strider som vi tidigare haft, ty det tror jag skulle gå ut över ämnet självt, och det vore farligt! Jag tror att det hade varit utomordentligt farligt om vi hade haft kvar den gamla ordningen.

Jag noterade att fru statsrådet i sitt senaste anförande nämnde att det är en ganska hög procentandel av undervisningen i ämnet som avser historia. Jag försökte i mitt första inlägg säga: Låt oss flytta fram ämnet till nutiden! Det är klart att det måste omfatta biblisk historia och kyrkohistoria – det är viktigt. Men det är viktigare att få en levande undervisning om dagens situation.

Jag vill till sist gärna instämma i vad fru statsrådet sade då hon talade om den allmänna anda i vilken detta ämne skall behandlas.

Fröken HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Jag vill uttrycka förhoppningen att statsrådet skall ha rätt i att konsulenter på länsplanet är inställda på att med de resurser som står dem till buds söka trygga religionskunskapsämnet gentemot

andra ämnen inom Oä-gruppen. Jag har egentligen inte haft någon annan uppfattning själv heller. Men även om man har den inställningen mår man väl av att få hela problematiken aktualiserad för sig, så att man på det sättet inspireras till ökade ansträngningar.

Jag skulle också vilja säga att jag för min del har fört den här debatten kring ämnet religionskunskap i skolan. Med den integrering av olika livsåskådningar som vi har i samhället i dess helhet i dag – det var knappast fallet tidigare i vårt lands historia – tror jag att vi tjänar kristendomsämnet bäst genom att så tidigt som möjligt ge eleverna hjälp till saklig information om övriga livsåskådningar, så att de med saklig handledning kan ställa kristendomen i relation till övriga livsåskådningar. Jag tror att kristendomen som livsåskådning i sig själv har livskraft nog att klara den jämförelsen. Därmed uttrycker jag också en förhoppning om att det här ämnet i fortsättningen skall få en möjlighet att hävda sig på skolschemat på ett sätt som står i överensstämmelse med den läroplan vi har.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Bara några ord med anledning av att fru statsrådet Hjelm-Wallén talade om olika procentsatser.

98 % av svenska folket hör fortfarande till svenska kyrkan. 80–90 % är medvetna om det. Av dem hör ungefär en halv miljon människor till frikyrkor och missionsällskap. 72 % av föräldrarna sade för några år sedan att de gärna ville att deras barn skulle få en kristen undervisning och fostran, t. o. m. en konfessionell sådan. Det är intressanta siffror.

I dag har vi fått höra att på mellanstadiet 45 % av tiden i ämnet religionskunskap används till kristendomens historia. Det gör mig verkligen orolig. Jag hoppas att det då innebär att Bibeln, som inte är kristendomens historia utan levande verklighet i dag, får sitt utrymme. att Bibeln själv får tala. Skulle man med kristendomens historia mena huvudsakligen något slags kyrkohistorisk redogörelse, då motsvarar undervisningen inte vad som önskas från föräldrahåll.

Statsrådet talade om att många troende vill ha in sin personliga syn på den enda saliggörande tron. Jag tror inte det är sant. Det är få som vill ha det så. Man menar: Låt Bibeln komma till tals! Jag kan hålla med fröken Hörnlén om att den har en inneboende kraft. Är det verkligen så att Bibeln kommer till tals, så ger den oerhört mycket särskilt om läraren är engagerad, vilket ju är tillåtet, hörde jag här. Jag tror att den andel av tiden - 20 % – som används till andra religioner rätt använd räcker till och att det är bra att anslå 45 % av tiden till kristendomen, om den inte bara innehåller torr historia.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Herr talman! Jag tror att vi är framme vid huvudfrågan: själva ämnet skall i och för sig påverka dem som lyssnar, men den som undervisar skall inte få påverka. Jag förstår inte hur det skall gå att klara av det.

Då man utan tvivel anser ämnet vara så viktigt att det har tagits med i läroplanen för de olika årsklasserna, tycker jag att rädslan för att undervisningen skall bli alltför positiv är oberättigad. Som herr Nilsson i Agnäs framhöll har den stora procentandelen av vårt folk anslutit sig till kristendomen genom att den tillhör Svenska kyrkan eller frikyrkan. Då måste alla dessa människor betrakta kristendomsundervisningen som något positivt som de vill ge ungdomarna till hjälp i livet. Och då måste det väl ändå bli en påverkan. Detta måste ligga i linje med uppfattningen hos den stora majoriteten av människorna i vårt land.

Herr Svensson i Kungälv undvek att svara på frågan varför man inte hade med något om de etiska värdena och skolans fostrande inslag.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1975/76:13 till inrikesutskottet

1975/76:22 till socialförsäkringsutskottet

§ 7 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1975/76:25 till utskott enligt följande:

Bilaga 1	till justitieutskottet
Bilaga 2	till försvarsutskottet
Bilaga 3	till socialutskottet
Bilaga 4	till trafikutskottet
Bilaga 5, punkten 1	till civilutskottet
punkten 3	till inrikesutskottet
i övrigt	till finansutskottet
Bilaga 6, punkterna 1 och 4	till kulturutskottet
i övrigt	till utbildningsutskottet
Bilaga 7	till jordbruksutskottet
Bilaga 8	till försvarsutskottet
Bilaga 9, punkten 5	till trafikutskottet
i övrigt	till inrikesutskottet
Bilaga 10	till civilutskottet
Bilaga 11	till näringsutskottet
Bilaga 12	till finansutskottet

§ 8 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1975/76:43 till försvarsutskottet

1975/76:54 till lagutskottet

1975/76:64 till justitieutskottet

1975/76:66 till näringsutskottet

Nr 19

Tisdagen den
11 november 1975

1975/76:67 till jordbruksutskottet

1975/76:70 till skatteutskottet

1975/76:73 till trafikutskottet

*Om ämnet
religionskunskap i
grundskolan*

§ 9 Föredrogs men bordlades åter
konstitutionsutskottets betänkande 1975/76:21
finansutskottets betänkanden 1975/76:1–10
skatteutskottets betänkanden 1975/76:10 och 11
justitieutskottets betänkanden 1975/76:2, 4, 6, 7, 9 och 14
försvarsutskottets betänkanden 1975/76:1–8
socialförsäkringsutskottets betänkande 1975/76:8
socialutskottets betänkanden 1975/76:12 och 13
trafikutskottets betänkande 1975/76:3
näringsutskottets betänkanden 1975/76:1 och 2

§ 10 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna 1975/76:52–54.

§ 11 Herr förste vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle justitieutskottets betänkande 1975/76:6 uppföras närmast efter konstitutionsutskottets betänkande 1975/76:21.

§ 12 Anmälades och bordlades

Propositioner

1975/76:23 om kommunal rösträtt för invandrare

1975/76:35 om ändring i lagen (1971:139) om försöksverksamhet i fråga om ordningen för vissa kyrkliga förrättningar

1975/76:36 med förslag till lag om andra allmänna gudstjänster än högmässa, m. m.

1975/76:37 om ändring i lagen (1970:939) om förvaltning av kyrklig jord, m. m.

1975/76:38 om ändring i kyrkolagen

1975/76:40 med förslag om ändring i tulltaxan (1971:920), m. m.

1975/76:55 om ändring i vallagen (1972:620), m. m.

1975/76:69 med förslag till lag om ändring i barnavårdslagen (1960:97)

1975/76:74 om godkännande av avtal rörande ändring i avtalet den 18 december 1972 mellan Konungariket Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland om ömsesidigt bistånd i tullfrågor

§ 13 Anmälades och bordlades

Motioner

1975/76:38 av herr *Sjönell m. fl.*

med anledning av propositionen 1975/76:26 om teckning av ytterligare aktier i Post- och Kreditbanken, PK-banken

1975/76:39 av herr *Hermansson m. fl.*

med anledning av propositionen 1975/76:29 om skattefullmakt för riksdagens finans- och skatteutskott enligt 8 kap. 6 § regeringsformen

1975/76:40 av herr *Hermansson m. fl.*

med anledning av propositionen 1975/76:41 angående förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956:236)

1975/76:41 av fru *Diesen m. fl.*

1975/76:42 av herr *Molin*

1975/76:43 av herr *Westberg* i Ljusdal

med anledning av propositionen 1975/76:44 med förslag till vissa bestämmelser om den allmänna tandvårdsförsäkringen

1975/76:44 av herr *Nilsson* i Agnäs *m. fl.*

med anledning av propositionen 1975/76:49 med förslag till lag om varningstext och innehållsdeklaration på tobaksvaror

1975/76:45 av herrar *Nilsson* i Agnäs och *Fridolfsson*

med anledning av propositionen 1975/76:64 med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m.

§ 14 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 11 november

1975/76:87 av herr *Korpås* (c) till herr utrikesministern om följderna av FN-uttalande om sionism:

Är statsrådet beredd att lämna riksdagen en redogörelse för sin syn på konsekvenserna för Sveriges fortsatta arbete i FN och dess olika organ av generalförsamlingens tragiska beslut att förklara sionism vara en form av rasism och rasdiskriminering?

1975/76:88 av herr *Ullsten* (fp) till herr handelsministern om följderna av begränsning av importen inom beklädnadsområdet:

Har riskerna för försämrad sysselsättning inom industrin till följd av handelsrestriktioner riktade mot vår export medtagits vid regeringens behandling av frågan om begränsning av importen inom beklädnadsområdet?

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 18.03.

In lidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 19

Tisdagen den
11 november 1975

*Meddelande om
frågor*